

סימן תרצה - דיני סעודת פורים

מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע - האמנם?

1. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ז עמוד ב
אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי (רש"י: להשתכר בין) בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.
רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחיייה. לשנה אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי! - אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא.
אמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, מאי טעמא - ימי משתה ושמחה כתיב. רב אשי הוה יתיב קמיה (דרב כהנא) +מסורת הש"ס: [דאמימר] נגה ולא אתו רבנן. אמר ליה: מאי טעמא לא אתו רבנן? - דלמא טרידי בסעודת פורים - אמר ליה: ולא הוה אפשר למיכלה באורתא? - אמר ליה: לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. אמר ליה: אמר רבא הכי? [אמר ליה: אין]. תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה.
2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כט עמוד ב
אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא: לא תרתח ולא תחטי, לא תרוי (רש"י: לא תשתכר בין) ולא תחטי, וכשאתה יוצא לדרך - המלך בקונך וצא. מאי המלך בקונך וצא? אמר רבי יעקב אמר רב חסדא: זו תפלת הדרך.
3. רי"ף מסכת מגילה דף ג ע"ב.
אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן ואמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב בהו.
4. טור אורח חיים סימן תרצה
מצוה להרבות בסעודת פורים וצריך שישתכר עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ואם אכל בלילה לא יצא.
5. רמב"ם הלכות מגילה והנוכה פרק ב הלכה טו
כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות.
6. מגיד משנה הלכות מגילה והנוכה פרק ב הלכה טו
כיצד חובת וכו'. שם מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן ובשאר מקומות אמרו אין שמחה אלא בבשר.
7. ראבי"ה ח"ב - מסכת מגילה סימן תקסד
ובפרק שני דמכילתין בגמרא דידן גרסינן אמר רבא מחייב איניש לבסומי נפשיה עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. נראה דכל הני צריך למצוה בעלמא ולא לעכוב:
8. רא"ש מסכת מגילה פרק א סימן ח (וכן כתבו התוס' על הסוגיה ד"ה 'דלא')
אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן. אמרי' בירושל' (פרק בני העיר הלכה ז) שצ"ל אחר קריאת המגילה ארור המן ברוך מרדכי ברוכה אסתר ארורים כל הרשעים ברוכים כל ישראל גם חרבונו זכור לטוב. ואמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב.
9. בית יוסף אורח חיים סימן תרצה
וכתבו התוספות (ד"ה דלא) דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים וכן כתב הר"ן (ג' ד"ה גמ') כלומר דאי בין ארור המן לברוך מרדכי לחוד אפילו שתה טובא לא טעי ביה.
10. מהרש"א חידושי אגדות מסכת מגילה דף ז עמוד ב
מיחייב איניש לבסומי כו' בין ארור המן לברוך כו'. יש לפרש ע"פ מ"ש יש צדיק ורע לו בעולם הזה שאינו צדיק גמור כדי שיקבל עונשו בעולם הזה ויש רשע וטוב לו בעולם הזה רשע שאינו גמור כדי לטורדו בעולם הבא אבל יש צדיק גמור שזוכה כו' שזוכה לב' שולחנות לאכול הפירות בעולם הזה והק' קיימת לו לעולם הבא כמו מרדכי שזכה לכל הגדולה גם בעוה"ז וכן בהיפך ברשע גמור שאין לו זכות כלל כמו המן שהיה מזרע עמלק ועשו שאבד גם עולם הזה וע"ז אמר דחייב לבסומי בפוריא כ"כ עד דלא ידע כו' היינו שאינו נותן לבו להבחין מדרגה גדולה שיש בין ארור המן שהיה רשע גמור ואבד שתי העולמות לבין ברוך מרדכי שהיה צדיק גמור שזכה לשתי עולמות.
קם רבה שחטיה לרבי זירא כו'. דבר תמוה הוא לפרשו כפשטיה ונראה דר"ל כעין שחטיה דאגבריה חמרא וכפ"יה לשתות יותר מדאי עד שחלה ונטה למות ולכך נקטיה בלשון שחטיה דשתיית היין נקרא ע"ש הגרון מקום שחטיה כמ"ש ממלא גרונו של ת"ח יין וקאמרי דהתפלל עליו שלא ימות מחולי זה עד שנתרפא וחי ומצינו במקרא ובתלמוד לישון חי מלשון רפואה.
11. ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות פורים
אמר רבא חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ופירש"י לבסומי כלומר להשתכר. ושאלתי את פי מהר"י סג"ל אם כן צריך להשתכר ביותר, והשיב אלי דהכי פ' דברוך מרדכי וארור המן הם עולין בגימ' בשוה. ובקל ישתכר אדם דטועה לכוון מניינם, ואמר שכן הוא בספר אגודה.
12. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תרצה אות א
אבל בחידושי אגודה (מגילה ס' ו) ובתולדות אדם וחווה נתיב י' חלק א' (סב ע"ג) כתב דחשבון ארור המן וברוך מרדכי שוה וצריך להשתכר עד שלא ידע החשבון.
ומהר"י ברין כתב דרוצה לומר שישתכר וישן ולא ידע בין ארור המן וכן משמע במיימוני.
והמנהגים כתבו דפיוט אחד היה שהיו עונין על בית אחד ארור המן ועל בית אחד ברוך מרדכי וצריך צילותא שלא יטעה לפעמים.
כתבו הגהות מיימוניות פרק ב' (הט"ו אות ב) צריך להשתכר היינו למצוה אבל ידי פורים יצא אפילו לא השתכר.
כתב המרדכי בסוף פרק קמא דמגילה (ס' תשפט) ופרק המקבל בבא מציעא (ע"ג דף קמ"ד) (ס' שצח) ועדיף פורים כיום שניתנה בו התורה כי היא (פסחים סח ב) דמר בריה דרבינא הוה יתיב כל שתא בתעניתא לבד מעצרת ופורים וכו'. וכתב מהרי"ל (הל' פורים ס' ט עמ' תכו) שהיה לובש בגדי שבת בפורים.

13. בעל המאור מסכת מגילה דף ג עמוד ב

אמר רבה חייב איניש לבסומי בפוריא כו' כתב ה"ר אפרים ז"ל מההוא עובדא דקם רבה שחטיה לר' זירא לשנה א"ל תא נעביד כו' **אידיחי ליה מימרא דרבה** ולית הלכתא כוותיה ולא שפיר דמי למעבד הכי.

14. בית הבחירה למאירי מסכת מגילה דף ז עמוד ב

ומ"מ אין אנו מצווין להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה שלא נצטוינו על שמחה של הוללות ושל שטות אלא בשמחה של תענוג שנגיע מתוכה לאהבת השם והודאה על הנסים שעשה לנו ומה שאמר כאן עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כבר **פירשו קצת גאונים** שממה שהזכיר אחריו קם רבא שחטיה לרבי זירא נדחו כל אותם הדברים.

15. אורחות חיים חלק א הלכות מגלה ופורים אות לח

וחייב אדם לבסומי בפוריא, לא שישתכר שהשכרות איסור גמור ואין לך עבירה גדולה מזו שגורם לגילוי עריות ושפיכות דמים וכמה עבירות זולתן, אך שישתה יותר מלימודו מעט, כדי שירבה לשמוח ולשמח אביונים וינחם אותם וידבר על לבם וזאת היא השמחה השלימה.

16. ב"ה אורח חיים סימן תרצה

... אבל בספר צידה לדרך (מאמר ד כלל ז פ"ד ד"ה בליל) פירש שישתכר עד שלפעמים יטעה לומר להפך ברוך מרדכי ארור המן... **ולפעד"נ כפשוטו דצריך שישתכר הרבה עד דלא ידע כלל** מה חילוק יש בין ארור המן לברוך מרדכי שזה הגיע קרוב לשיכרותו של לוט. ואין לתמוה איך הרשוהו להשתכר כל כך שהרי רבה ור' זירא היו משתכרים עד שקם רבה ושחטיה לר' זירא **והנכון מ"ש הרב הגדול רבינו אפרים דמהך עובדא דשחטיה רבה לר' זירא אידיחיא ליה מימרא דרבא** ולא שפיר למיעבד הכי וכן כתבו בעל המאור והר"ן משמו ונראה דמהך טעמא סידר בעל התלמוד להך עובדא דרבה ור' זירא בתר מימרא דרבא למימרא דהכי הוי הלכתא ולדחויי לדרבא. **ומיהו דוקא לבסומי עד דלא ידע** בין ארור המן לברוך מרדכי הוא דדחינן לה **אבל מיהו צריך לשתות הרבה מלימודו שייטב לבו במשתה ויהא שותי או אפילו שיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך רק שתהא דעתו עליו** ובהגהות מיימוניות (פ"ב הט"ו אות ב) כתב בשם ראב"ה (סו"ס תקסד) כל זה למצוה אבל לא לעכב ובתשובת מהרי"ל סימן נ"ו ביאר טעמו עיי"ש.

17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף א

הגה: מצוה להרבות בסעודת פורים (טור); ובסעודה אחת יוצאים (מרדכי ספ"ק). סעודת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו. הגה: ומ"מ גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. (תשובת מהרי"ב).

18. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ב

חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. הגה: וי"א דא"צ להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו (כל בו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. (מהרי"ל). **ואחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכין לבו לשמים.**

ואין להתענות בפורים, מלבד תענית חלום, וע"ל סימן תקס"ח וסימן תק"ע. יש שנהגו לבלוש בגדי שבת וי"ט בפורים, וכן נכון (מהרי"ל); ונוהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה. ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול; ורוב הסעודה צריכה להיות ביום (מנהגים), ולא כמו שנוהגין: להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל ט"ו. וכשחל פורים ביום ששי, יעשו הסעודה בשחרית, משום כבוד שבת (מנהגים); ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית, הרשות בידו (ת"ה). י"א שיש לאכול מאכל זרעונים בפורים, זכר לזרעונים שאכל דניאל וחביריו בבבל (כל בו). טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה, וסמך לדבר: ליהודים היתה אורה ושמחה (אסתר ח, טז) ודרשינן: אורה, זו תורה (מהרי"ב). וחייב במשתה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו, (מנהגים) וכן נהגו. ויש אומרים דאם הזיק אחד את חברו מכח שמחת פורים, פטור מלשלם. (ת"ה סימן ק"י). ועיין בח"מ בדיני דיקין.

19. ביאור הלכה סימן תרצה ד"ה 'חייב איניש'

* חייב איניש וכו' - וא"ת האיך יחייבו חז"ל מה שנזכר בתורה ובנביאים בכמה מקומות השיכרות למכשול גדול וי"ל מפני שכל הניסים שנעשו לישראל בימי אחשוורוש היו ע"י משתה כי בתחלה נטרדה ושתי ע"י משתה ובאה אסתר וכן ענין המן ומפלתו היה ע"י משתה ולכן חייבו חכמים להשתכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול בשתיית היין. ומ"מ כ"ז למצוה ולא לעכב [א"ר].

20. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קנה סעיף ל

כיון שכל הנס היה על ידי יין... לכן חייבו חכמים להשתכר ולפחות לשתות יותר מהרגלו, כדי לזכור הנס הגדול. ואמנם היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות בנטילת ידים וברכה וברכת המזון או שלא יתפלל מנחה או מעריב או שינהג קלות ראש, מוטב שלא ישתכר, **וכל מעשיו יהיו לשם שמים.**

21. שערי תשובה סימן תרצה ס"ק [ב]

[ב] וישן - עבה"ט ועיין בסידור עמודי שמים שכת' שאביו הגאון ז"ל היה נוהג בימי בחרותו לקיים המימרא כפשוטו, ומי שהוא חלש בטבעו (או שמשתטה עד שאפשר שיבא עי"ז לידי מעשה או דברים שלא כהוגן) אין לו לשתות יותר מדאי וראיה לדבר ריב"א ודוק עכ"ל, וכוונתו במ"ש ריב"א הוא ר"ת ר' יהודה בר אילעי ר"ל שר"י בר אילעי אמר בירוש' דלא שתי אלא מפסחא לפסחא וחוגרני צדעי כו' משמע דבפורים לא שתה כיון ששתייתו היה מזיק לבריאת גופו.

22. משנה ברורה סימן תרצה ס"ק ד

...ועיין בא"ז דמ"מ יראה להיות זהיר בענין נט"י וברכת המוציא ובהמ"ז ויהיה שמחה של מצוה ועיין בפמ"ג שכתב דענין סעודת פורים ומתנות לאביונים ומשלוח מנות אפשר דצריך כונה ע"ז לשם מצוה.

23. ערוך השולחן אורח חיים הלכות מגילה סימן תרצה סעיפים ד-ה

... ובהגהת מיימוני בשם ראב"ה כתב דזהו למצוה ולא לעיכובא ע"ש. **ואינו מובן דהא אומר לשון חיוב מחייב אינש לבסומי וכו' וי"ל** שיש לפרש דה"פ מחייב אינש לבסומי כלומר דזהו חיוב על כל אחד עד דלא ידע וכו' כלומר והרשות ביד השותה לשתות עד דלא ידע וכו' דבוודאי אין כל בני אדם שוים בזה ואומר **דהחיוב על כולם** כל אחד לפי מדריגתו והרשות **עד דלא ידע** וכו' אפילו אם שותה עד דלא ידע לא נגעור בו.

אמנם רבינו הב"י בספרו הגדול כתב בשם אורחות חיים וז"ל חייב אינש לבסומי בפוריא לא שישתכר שהשכרות איסור גמור ואין לך עבירה גדולה מזו שהוא גורם לגילוי עריות ושפיכות דמים וכמה עבירות זולתן אך שישתה יותר מלימודו מעט עכ"ל וקשה דא"כ מאי עד דלא ידע וכו' ואם מפרש כאיזו פירוש שנתבאר איך סתם רבינו הב"י דבריו בש"ע **דלהדיא משמע שכרות גמורה** וצ"ע [ואולי יפרשו עד ולא עד בכלל ולמעשה יש להתרחק מן השכרות ובפרט שתיית י"ש שבשכרותו יתמלא קיא צואה ורק לשתות מעט יותר מלימודו ולישן קצת].

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנו עמוד א

האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא. אמר רבי אשי: אי אומנא, אי גנבא, אי טבחא, אי מוהלא. אמר רבה: אנא במאדים הואי! - אמר אביי מר נמי עניש וקטיל.

2. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קצו

...ובמקום אחר +עין לעיל סוסי' קפ"ה, ד"ה הר"ן+ כתבתי, דבמס' שבת פרק מי שהחשיך [קנ"ו ע"א] א"ל רבה אנא במזל מאדים ואינני לא מוהל ולא טבח ולא אומן וא"ל אביי מר נמי עניש וקטיל ע"ש, ואי הא מימרא דאביי הוה בתר עובדא דשחטי' לר' זירא צ"ל דלא הוה בעי למימר מר נמי שחטי' לר' זירא וצ"ל משום דהדר אחי' ע"י תפלתו לא בעי למתלי במזל מאדים. מ"מ לק"מ קושית רבינו אפרים, די"ל סבירא ליה להרי"ף דשומר מצוה לא ידע דבר רע וע"י מצוה לבסומי לא יארע מכשול, אך היכא דשכיחא הזיקא כגון רבה דהוה במאדים לא מהני הגנת המצוה [כפסחים ח' ע"ב], אבל מי שלא ידע בנפשו שהיא (מזל) [במזל] מאדים א"צ לחוש לזה דאזלינן בתר רובא ושומר פתאים ה' כדאיתא שם במס' שבת ע"ש, ה' שומר ומגין לשומרי מצותיו. ואחתום בברכת שמחת פורים כנפשם היפה ונפש אוהב נפשם.

פ"ב יום א' ז' אדר תקצ"א לפ"ק: משה"ק סופר מפפד"מ

3. פרי צדיק שמות לראש חודש אדר אות ט

בגמרא (תענית כ"ט סוף ע"א) כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. והיינו דכמו באב מפני יום אחד שאירע בו ממעטין בשמחה מראש חודש כך באדר מפני ימי הפורים ימי משתה ומרבין בשמחה מראש חודש. ואיתא (מגילה ז' ב) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד וכו' ולא מצינו בשום זמן שיהיה מצוה בשכרות רק בפורים זמן מחייב עמלק והטעם להורות שישראל קשורים שלא מדעת בשורש בראשית המחשבה והוא לנגד קליפת עמלק שהוא ראשית דקליפה והוא מנגד לקדושת הברית (כמו שנתבאר כמה פעמים) דתינוק נימול שלא מדעת ונכנס לכלל ועמך וגו' לעולם ירשו ארץ דיש להם חלק לעולם הבא ועמלק מקטרט על זה דאין כולם צדיקים ובא המצוה על זה בשכרות ושמחה שלא מדעת ועל ידי שכרות מרקדין וכמו שנאמר (תהלים ק"ז, כ"ז) יחוגו וינעו כשיכור וזה התגלות השמחה שזה אסור בעולם הזה. אכן הענין דהתגלות השמחה יהיה רק לעתיד כשיהיה התגלות עתיקא. ובזמן מחייב עמלק הוא התגלות עתיקא והותר התגלות השמחה ואדרבה יש בו מצוה וזה מרבין מראש חודש כמו שאמרנו במה שמובא בספר יצירה (פרק ה') המליך אות ק' בשחוק ואדר בשנה שעסק חודש זה שאף השחוק בקדושה כרמז קו"ף קדוש (ונתבאר במאמרים הקודמים) וזה שאמרנו מרבין בשמחה כלשון חזייה דהוה קא בדח טובא שבריש פרק אין עומדין (ברכות ל"ב) ואמר תפילין מנחנא ונתבאר למעלה.

4. פרי צדיק שמות פורים אות ג

במדרש רבה (אסתר רבה ז', י"ב) על פסוק (אסתר ג', ח') ישנו עם אחד אמר לו שניהון רברבין שאוכלין ושותין ואומרים עונג שבת עונג יום טוב וכו' אמר לו הקב"ה רשע אתה מפיל עין רעה במועדיהם הרי אני מפילך לפניהם ומוסיפים להם מועד אחד על מפלתך זה ימי הפורים וכו'. הענין הוא שהמן היתה עינו רעה בזה ולא האמין שנמצא איזה קדושה בעיני הנאת הגוף כמו אכילה ושתיה. שזה נצמח משורש הנחש שפיתה לאדם בזה. ויש בזה רמז בגמרא (חולין קל"ט ב) המן מן התורה מנין המן העץ והיינו דשם כתוב אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת שזה שורש קליפת המן להיות שטוף בתאות אכילה לשם הנאת הגוף כפיתויו של הנחש. וכן אמרו (נדה ל"א א) ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוא טהור וקדוש ומשרתיו טהורים וקדושים יציץ בדבר זה וכו' שלא היה מאמין שיהיה מציאות קדושה בעיני זה כידוע דתאווה זו גם כן נמשך מפגם הנחש שהטיל זוהמא בחוה (שבת קמ"ו א) ועל זה אמר לו הקב"ה שיעשו עוד מועד חדש ממפלתו. והוא כמו שאמרנו (מגילה ז' ב) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד וכו' שדייקא על ידי השכרות בין שלא מדעת נתברר פנימיות קדושת ישראל שגם ענין הנאת אכילה ושתיה שלו הוא בקדושה על דרך שאמרנו (סנהדרין ל"ח א) אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מילתא וכו' נכנס יין יצא סוד. ואמרנו (עירובין ס"ה ב) בשלושה דברים אדם ניכר בכוסו וכו' והיינו שעל ידי השכרות דייקא כשניטל ממנו הדעת אז ניכר ונתברר ההבדל של קדושת ישראל לעמים שבישראל גם בעיני הנאות עולם הזה יש בפנימיות קדושה וכמו שאמרנו (מגילה י"ב ב) יום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות אבל וכו' והיינו שבישראל נתברר על ידי האכילה ושתיה דייקא הפנימיות של מכוון שלהם שהוא רק לקדושה שנמצא באכילה ושתיה ועל ידי כן מתחילין בדברי תורה וכו'.

5. ר' עזריה פיגו (בעל גידולי תרומה), בינה לעיתים חלק א - דרוש א לשבת זכור

אך מה שיראה לכאורה קשה אצל השכל, זכרון ימי הפורים האלה אשר אנו עושין ע"י שתיית יין. ויפליא יותר מה שהפליג רבא ע"ה לומר (מגילה ז ב), מחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן וכו', איך יצויר לתלות עצם השמחה וזכרון נסיו יתברך בשכרות, אשר בו יאבד האדם שפיטת שכלו אשר הוא עיקר שבכל חלקיו, כי בעבורו הוא אדם. ובאופן מה נאמר שניחו ז"ל שלמות מצות היום ויפליגו הזריזות בדבר שהוא נדחה בשתי ידיים מאלהים ואדם והוא גרמת כמה נזקין. והנביא ישעיה עליו השלום צווח - גם אלה בין שגו ובשכר תעו וגו' כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום את מי יורה דעה וגו' (ישעיה כח ז ט). יאמר, כי לכל הדברים יש מקומות מיוחדים בהם יתקוממו כל אחד ואחד לפי מקומו הראוי לו, באופן שיש התייחסות מה למקום עם המתקומם. והנה השלחן נתייחד לערוך עליו כל המאכלים אשר יאכלו ועדיין לא נאכלו, אך מה שכבר נאכל ונעשה ממנו המותרות אשר ידחם הטבע יש לזה מקום מכוסה ומוצנע בו יפנו ויריקו האנשים את מותריהם. ואלו השכורים, אשר הרבו יין משתיהם בלבול בגופים, עד שהשלחנות, שהם מקומות שהם ראויים לסדר ולשים שם המאכלים, נתמלאו מקיא צואה, בלי היותם המקום הראוי לכך. ועוד בלבול יותר עצמי בשכלם, כי את מי יורה דעה וגומר:

וא"כ מה נעשה למה שנאמר בהפך זה, שהוא חיוב גמור לבסומי בפוריא. וחלילה לי להכחיש פשוטן של דברים לענין הדין, אשר בלי ספק השתיה יותר מהנהוג היא מצוה פרטית ממצות היום, כפי הרמזים והסודות הנכללים בזה, והנמנע מלקיימה ח"ו, להיות הדבר מרוחק בשכלו, אין לו חלק בשארית ישראל בקבלת עול דברי רבותינו ע"ה. אולם לאשר ראינו הרבה מהפוסקים ז"ל הסכימו להלכה שעצם השכרות אינו ממה שראוי בזה, רק להרבות קצת על מנהגו בשתייתו, ורבינו אפרים ז"ל דחה מימרת רבא מהלכה מהיאה (שם) דקם רבה ושחטיה לרבי זירא וכו'. יש לנו פתח לבקש איזה צד לפרש דברי רבא שלא יהי בהם כל כך מהקושי. ומה גם שהדבר תמוה, שברצונות לתת שעור השכרות יתלה אותו על העדר הידיעה בין ברוך מרדכי לארור המן, כי כבר היה יכול לתת סימן אחר, עד שתחטפוה וכו'.

...וזה הוא לדעתי עיקר שמחת היום הזה ועוצם פרסומי ניסא, להרבות הענין ולהעמיק להשכיל ולהטיב בהבחנת עצמות ואיכות הנסים האלה ולתת פני ההראות לכל אחד מהם בהגדלתו. ולפי שראו ז"ל בחכמתם כי טבע האדם לפרסם השמחה ברבוי המשתה, ומה גם ביום זה אשר באמת השתיה כדת הוא וכהלכה, בהיותה מכוונת למצות ולקיום דבריהם ז"ל לזכרון האמצעיים שהיו בהצלה שרובם באו

ע"י היין כנודע. וחששו פן ירבה לשתות וישכח מחוקק, וישים כל מגמתו למלא כרסו יין חמר ממש, שיצא מדעתו לגמרי ויאבד שפיטתו. על כן רוח מבינתם יחלוק באמרי נועם מיחייב איניש לבסומי וכולי, ירצה, החיוב האמתי והנכון הוא שיתבסם האדם ויעמיק עינו בענין הפורים בעוצם הניסים שנעשו בו. וכל כך יתעצם במושכליו ויראה הטעמים והפנים לכל אחד מאלו הנסים, עד שלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן, דהיינו שיעמדו לפניו כמה צדדים לכל נס מאלו. שלא יוכל להבחין ולתת איזה יתרון או הפרש בין הנס שנעשה בברוך מרדכי, הוא מעלת גדולתו שנתגדל ונתברך בשדוד מערכתו, ובין הנס שנעשה בארור המן, אשר נתקלל והושפל עד עפר נגד הוראתו. וכאשר יהיה הכוונה בזה, ודאי קיים מצות פורים כהלכתו.

ואי לאו דמסתפינא אמיןא, דשמא זה הוא מה שנרמז במאי דשחטיה רבה לרבי זירא. שנתעצמו הרבה בויכוח ורבויו הדרושים והטענות, עד שרבה בלבול לרבי זירא ונמצא נבוכ בטענות משונות לצדדים הרבה, ולא ידע ר' זירא לפנות לכאן או לכאן. עד שליום האחר התפלל עליו והחיהו, ששב שכלו אצלו בידיעת דברים אמתיים בלי בלבול ומבוכה. וה' הטוב יכפר בעדי כרוב רחמיו אם ח"ו יצאתי מן הראוי בזה, ובטובו הגדול ירצה בכונתי. ויגלה קץ וזמן אשר בו תגלה ותראה אמתת כל הדברים ויאיר עינינו במאור תורתו.

6. ספר קב הישר - פרק צז

ויש עוד טעם לתענית אסתר אשר גילה המגיד להרב בית יוסף ז"ל והוא, שהשגחת הקב"ה הוא תמיד על ישראל שהן נחלתו ועדת סגולה והוא חפץ להצדיקם כדי להנחילן שכר טוב לעוה"ב, וביום שמגיע י"ד להיות ישראל שמחים וששים בו על תוקף הנס שעשה הקב"ה בהמן הרשע ובבניו ובשאר שונאי ישראל אז היא נקראת שמחה של מצוה, ועל כן אמרו רבותינו ז"ל "חייב איניש לבסומי בפורי", והנה יש לחוש פן על ידי רבויו האכילה ושתיה ושמחה באין ישראל לידי חטא, לכן הקדים הקב"ה התענית לפי שהתענית היא סגולה להנצל על ידי התענית מן החטא ולא יהיה כח להשטן ולילית לקטרט עליהם ולהביאם לידי חטא מחמת רבויו האכילה ושתיה. וטוב לכוין כשיאמר פזמון במתי וכו' כשאומרים שומע תפלה והעבר תיפלה וכו' צריך לכוין שלא יבואו לידי חטא ועון ח"ו ע"י רבויו אכילה ושתיה ושמחת פורים...

7. שו"ת דברי יציב חלק או"ח סימן רצב

וי"ל דכיון דחייב איניש לבסומי בפוריא וכו' וקם רבה ושחטיה לר"ז וכו' במגילה ז' ע"ב, לזה מתענין קודם פורים לבטל פורענות ושלא יצא מכשול ח"ו.

8. מהר"ל, אור חדש, עמ' מט

כי אלו שני ימים דהיינו ימי הפורים ויום הכיפורים דומים בענין זה כי ימי הפורים מפני שהמן היה רוצה לכלות אותם מן העולם ודבר זה הוא ביטול גופם ומפני כך ימי הפורים הם ימי המשחה ושמחה, וזהו הנאות הגוף וצריך שיהיה השכרות כ"כ עד שישלך השכל וכמו שאמרו (מגילה ז, ב) צריך לבסומי בפוריא עד שלא ידע בין ארור המן ובין ברוך מרדכי כלומר כיון שתקנו ימי הפורים למשחה ושמחה שהוא הנאת הגוף לכך צריך שיהיו נמשכים לגמרי אחר הנאת הגוף עד שישלך השכל לגמרי, כי הגוף והשכל שני הפכים שאם האחד קם השני נופל וכל אשר הוא נוטה אחר השכל הוא נגד הנאת גופו, לכך אמרו (שם) שצריך לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי שאז יסולק השכל לגמרי והאדם נעשה גופני לגמרי, ואפילו בין ארור המן ובין ברוך מרדכי לא ידע אף שבשביל ארור המן וברוך מרדכי הוא המשחה והשמחה עצמו ואפילו זה אינו יודע כל שכן שלא ידע להבחין בין דבר לדבר בשאר דבר. אמנם עוד יתבאר דבר זה, ומפני כך קבעו ימי משחה ושמחה שהוא הנאת הגוף וזהו הפך יום הכיפורים כי יוה"כ מסולק מן הנאת הגוף שכל דבר שהוא הנאת הגוף הוא אסור ביוה"כ, הן אכילה ושתיה הן רחיצה וסיכה הן נעילת הסנדל תשימי המיטה הכל אסור (יומא עג, ב).

9. ספר קול מבשר ח"ג - פורים (רבי שמחה בונים מפשיסחה)

הרבי רבי בונם ז"ע אמר על מאמר הזה"ק שיום הכיפורים הוא כיום פורים. משמע, מדתלוי יום הכיפורים בפורים, אם כן, פורים גדול יותר מיום הכיפורים, ומפני מה? ואמר, שביום כיפור מענה את הגוף, ובפורים מענה את הדעת. דחז"ל אמרו (מגילה ז ע"ב), מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ועינוי הדעת גדול יותר מעינוי הגוף. ומשום זה תלוי יום הכיפורים בפורים. [שיח שרפי קודש ח"א אות ל"ב]:

10. ר' צדוק הכהן מלובלין, רסיסי לילה אות [נב] ד"ה וזה

אבל פורים הוא אות הברית שבין ישראל לאביהם שבשמים מצד שורש הנעלם בעולם הזה ושגם בעת ההעלם וההסתרה במעמקי לבם דבוקים בהשם יתברך. וע"כ חייב לבסומי עד דלא ידע להורות דגם בעת שכרות כזה כשכרותו של לוט דלא ידע כלום והוא בהעדר הדעת לגמרי ג"כ קשור בהשם יתברך. וזה כל קדושת הפורים וע"כ הוא אות עולם שאי אפשר להיות ליכרת כלל. ומקרא מגילה הוא לה' לשם שהיא ספור דתחת הנעוץ וגו' ותחת הסרפד וגו' דכל הנסים שהיה מצד זכות נגלה דישראל זכאים והענו"ם חייבים הם, היה מפלתם במקומם ובני ישראל נתרוממו במקומן ואין לזה שייכות עם זה כלל. אבל אז שהנס היה מצד ההעלם ודאפי' בעת השינה או השכרות ה' אתם ואף שהם למראית העין ככל הגוים וישנים מהמצות. ע"כ היה הנס דתחת וגו' שבאותו מקום שהיה זה צמח זה היינו דהוא ג"כ באותו מקום ומצב ואפ"ה זה נעוץ וסרפד וזה ברוש והדס... וזה שאמרו גמ' מגילה י"א א' אימתי ראו כל אפסי ארץ וגו' בימי מרדכי ואסתר, אפסי ארץ - רצה לומר מקומות היותר שפלים ופחותים כבבית אחשורוש דהיה היותר רשע והוא נקרא אפסי ארץ ושם נראה ישועת אלהינו.

11. הרב יעקב משה חרל"פ, מי מרום חלק יג, עמ' רצו-רצז

טעם ההתבשמות בפורים היא כדי שתסתלק הדעת התחתונה ותשרה הדעת העליונה. זו היתה גם כוונת נח כששתה יין ונשתכר, וכן אצל שלמה המלך. ומה שאמו הוכיחה אותו על כך ואמרה "אל למלכים שתו יין" (משלי לא, ד; וראה סנהדרין ע, ב), היא מפני שלא הגיע עדיין זמן התיקון ועל כן הביאה להם שתיית היין והשכרות ירידה במקום עליה. אבל לעתיד, כשהטבע יתעלה למדרגה עליונה, שוב לא יוכל כל יין שבעולם להביא הפסד לטבע ושוב לא ישתכרו. ולכן בפורים שהוא מבחינת עולם העתיד, כמו שאמרו: "לעתיד לבא כל המועדים בטלים וימי הפורים אינם בטלים" (מדרש שוחר טוב, משלי ט) בא החיוב להתבשם בחינת מה שאמרו חז"ל "ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין" (יומא עא, א).

זאת ועוד, פורים הוא יום הבחינה על כך שקבלנו את התורה ברצון ללא אונס כלל, וכלל הוא שכל דבר המותאם לרצון ואין בו מן האונס, אין לו הפסק לעולם. לזאת מתירים אנו בפורים את כל מאסרי הגוף, ומניחים לגוף לנהוג באופן טבעי, ובזה נבחן, אם גם אז לא נבעט בשום דבר קודש ולא נמשך אחרי הוללות חומרנית, הרי זה עד נאמן שאמנם קבלתנו הייתה ברצון.

נמצא שפורים הוא יום התגלות פנימיות רצונם של ישראל, וכל השנה היא הכנה לפורים. מה שבכל השנה נמצא בבחינת אתכסיא בפורים היא באתגליא. והדברים הולכים ומתעלים, הפנימיות של הנפש נעשית בפורים לחיצוניות של הגוף, ופנימיות

חדשה וגדולה יותר נספגת בנפש. כך מתעלים הדברים משנה לשנה, מפנימיות לחיצוניות ומפנימי פנימיות לפנימיות. אשרי מי שזוכה ליישר דרכיו ולדעת את אשר לפניו להלוך ולעלות מעלה מעלה, מדרגה לדרגה, עד אין קץ ותכלית, הלוך וגדול.

12. לקוטי תפילות חלק שני - תפילה לו

ותרחם עלינו בכל דור ודור ובכל שנה ושנה, שנזכה לשמח מאד מאד בימי הפורים בשמחה גדולה וחדווה רבה ועצומה. ונזכה לקיים מצות קריאת המגלה בקדושה ובטהרה גדולה ובשמחה רבה ועצומה. ונזכה להתבונן גדל עצם הנס הנפלא והישועה הנוראה והעצומה הזאת, ולפרסומי ניסא בפני כל עם ועדה, ונזכה לקיים מצות "משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" ומצות סעודת פורים בשלמות גדול ובשמחה רבה ועצומה. ונזכה לקיים מצות השכרות של פורים כאשר צונו חכמינו זיכרונם לברכה. ותעזרנו ותשמרנו שלא יזיק לנו השתייה והשכרות של פורים כלל לא בגוף ולא בנפש, ולא נזיק שום אדם ולא שום דבר על ידי השכרות. רק נזכה על ידי השכרות של פורים לבא לתוך שמחה גדולה וחדווה רבה ועצומה מאד, לתוך שמחה של פורים, אשר אז מאיר הארה נפלאה ועצומה שהוא הארת מרדכי, אשר אין דוגמתה בכל ימות השנה:

ואזכה להיות שמח בכל לב, ולשמח גם אחרים, לשמח כל ישראל עמך בשמחת פורים בחדווה רבה ועצומה מאד מאד, נגילה ונשמחה בישועתך בשמחה אמיתית באפן שיהיה לך לנחת ולרצון, ותקבל שעשועים גדולים משתייתנו ושמחותינו בפורים הקדוש. ונזכה גם עתה בכל שנה ושנה להנס הגדול והישועה הנפלאה של פורים, להכניע ולגרש ולעקור ולבטל מאתנו קלפת המן עמומה הגדולה ולמחות שמו וזכרו מן העולם, ולטהר עצמנו מזוהמתו ובטהרה גדולה, ולהמשיך עלינו קדושת מרדכי ואסתר. ונזכה להמשיך שמחת פורים על כל השנה כולה, לשמח תמיד בך בשמחה וחדווה רבה באמת. ועל ידי זה נזכה לקדושת וטהרת הפרה אדומה, ולקדושת פסח באמת. ונזכה להיות בשמחה תמיד, ויקוים בנו מקרא שכתוב: "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי".

13. ליקוטי שיחות - פורים א סימן ו

לא זו בלבד שרבה לא הצטער על מה שאירע בסעודת פורים הקודמת, אלא אדרבה – הוא הומיץ את ר' זירא לערוך סעודת הפורים יחדיו גם בשנה זו, מתוך כוונה שגם בשנה זו יפעל אצל ר' זירא עילוי גדול כזה עד לכלות הנפש. וכיון שתכלית הכוונה היא נשמות בגופים – הרי לאחרי פורים יחזור ויחיהו (כפי שהי' מעשה רב בשנה שעברה), והיו בר' זירא ב' המעלות: העילוי דכלות הנפש והעילוי דמילוי הכוונה של נשמות בגופים.

ח. והנה להלכה נפסק בשו"ע⁴⁵ שיש חיוב לבסומי בפורים עד דלא ידע, ואין חוששים שיסתעף מזה שום דבר בלתי רצוי כו'. ומה מובן גם בנוגע לתוכן הרוחני של שתיית יין, "עד דלא ידע" – והיינו ללמוד באופן דבאהבתה תשגה⁴⁶ סודות ("יין") התורה, עד שמגיע למצב של "שכרות" וביטול מציאותו⁴⁷, שבפורים ניתן הכח לכאור'א מ'שראל, כל חד וחד בכל מאדך (שלך) בערך שיעורא דילי, לקיים "שתי" זו ולהגיע לדביקות כו' בסודות התורה המבטלת מציאותו, מבלי חשש שמעבודה זו יבוא לידי הנהגה של התבודדות ופרישות מן העולם, היפך הכוונה של "לשבת יצרה", אלא אדרבה, ע"י קיום חיוב זה ביום הפורים, יתוסף לו חיות בעבודת השם במשך כל השנה כולה, בעשיית דירה לו ית' בתחתונים – ,נכנס בשלום. ויצא בשלום".

ועפ"ז י"ל שזו היתה גם סבת מיתת ר' זירא – שהיתה ע"ד מיתת נדב ואביהוא, דמ"ש "שחטי" היינו (כמ"ש המהרש"א), דאגבר' חמרא. . לשנות יותר מדאי", ו.חלה ונטה למות" (לא ע"י היין הגשמי, אלא) היינו כלות הנפש ע"י רוב, "שתי" (גילוי) של "יין" שבתורה (סודות התורה).

ה. זהו תוכנו של הסיפור ש"רבה ר' זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום (נשתכרו)":

שתיית היין שלהם (כפשוטה) היתה לכוונה כנ"ל בשל"ה, שמתוך משתה היין יתגלה אצלם יין שבתורה, רזי תורה⁴⁸. וכן הי', שע"י שתייתם בסעודה זו נגלו אצלם סודות ורזי תורה נעלים ביותר, עד לתכלית העילוי ד"עד דלא ידע"⁴⁹.

אבל אף ששניהם נשתכרו, מ"מ רק אצל ר' זירא בא מזה כלות הנפש ממש. והטעם – כי רבה הי' לו שכל רב יותר, (מוחץ גדולות), ולכן הי' יכול לקבל עוצם הגילוי של רזי תורה, משא"כ ר' זירא לא הי' יכול להכיל גילוי זה (וכמרומו גם בשמותיהם⁵⁰: "רבה" מורה על גדלות, ו"זירא" מורה על קטנות, מלשון זעירא⁵¹).

ובענינו: הפירוש ד"רבה שחטי" לר' זירא" (כפ"י) לשנות יותר מדאי" הוא – שרבה משך (שחט) והעלה את ר' זירא לדרגא נעלית שלא בערך (ע"ז) שגילה לו סודות ורזי דתורה עמוקים ביותר ("יותר מדאי") בערך לימודו הרגיל לפי דרגתו), ודבר זה הביאו לכלות הנפש כפשוטו ממש, וכמו בנדב ואביהוא.

השלמת הסימן בשו"ע

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ג אומר על הנסים בברכת המזון בברכת הארץ; ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה, אומר: על הנסים, דבטר תחלת סעודה אזלינן; ויש מי שאומר שאין לאומרו, (ונוהגין כסברא ראשונה).

2. משנה ברורה סימן תרצה ס"ק טו ואם שכח לומר עה"נ ו"א דמחזירין אותו ו"א דאין מחזירין אותו וספק ברכות להקל ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום אבל בסעודה שניה שאוכל אחר המנחה שקורין סעודת פורים וכבר אכל סעודה אחת ביום שוב אין מחזירין אותו לכו"ע אלא כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו'...

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ד חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב) שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעים משובח; ואם אין לו, מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב). הגה: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבוא לידי ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש.